हृदये पञ्च ऋक्षाणि एकं नाभौ प्रदापयेत् ॥
ऋक्षमेकं ददेद्गुह्ये एकैकं जानुके न्यसेत्।
नक्षत्राणि च शेषाणि रविपादे निवेशयेत् ॥
चरणस्थेन ऋक्षेण अल्पायुर्जायते नरः।
विदेशगमनं जानौ गुह्यस्थे परदारवान् ॥
नाभिस्थेनाल्पसन्तुष्टो हृत्स्थेन स्यान्महेश्वरः।
पार्श्वस्थेन भवेच्चौरः स्यानभस्थो भवेद्भुजे ॥
स्कन्धस्थिते धनपतिर्मुखे मिष्टान्नमाप्नुयात्।
मस्तके पद्मबन्धस्तु नक्षत्रं स्यादयदि स्थितम् ॥"
इति गारुडे ६० अध्यायः ॥

रविजः, पुं, (रवेर्जात इति। जन्+डः।) शनैश्चरः। यथा, ज्योतिषतत्त्वे।
"उरगशतभिषार्द्राश्लेषाजिपूर्व्वा
रविरविजकुजार्के भूतभद्रौ बवन्याम् ॥"
(बहुवचने तु केतवः। यथा, बृहत्संहितायाम्। ११। १०।
"प्रागपरदिशोर्द्वेशा
वृषतिविरोधावहा रविजाः ॥")

रवितनयः, पुं, (रवेः तनयः पुत्रः।) सावर्णिकमनुः। यथा,—
"स बभूव महाभागः सावर्णिस्तनयो रवेः ॥"
इति देवीमाहात्म्यम् ॥
वैवस्वतमनुः। शनिः। (यथा, बृहत्संहितायाम्। ३४। १२।
"परिवेशमण्डलगतो
रवितनयो स्तब्धान्धगाशकरः।")
यमः। (सुग्रीवः। कर्णः। द्विवचने अश्विनीकुमारौ ॥)

रविनन्दनः, पुं, (रवेर्नन्दनः। यद्वा, रविं नन्दयतीति। नन्दि+ल्युः।) सुग्रीवः। इति त्रिकाण्डशेषः ॥ सावर्णिमनुः। वैवस्वतमनुः। (यथा, भागवते। ९। १। १९।
"होतुर्व्यतिक्रमं ज्ञात्वा बभाषे रविनन्दनम् ॥")
शनिः। यमश्च ॥ (द्विवचने अश्विनीकुमारौ ॥)

रविनाथं, क्ली, (रविरेव नाथोऽस्य।) पद्मम्। बन्धूके, पुं। इति शब्दचन्द्रिका ॥

रविपत्रः, पुं, (रविवत् दीप्तिमत्पत्रं यस्य।) आदित्यपत्रक्षुपः। इति राजनिर्घण्टः ॥

रविप्रियं, क्ली, (रविरेव प्रियमस्य।) रक्तकमलम्। ताम्रम्। इति राजनिर्घण्टः ॥ (अस्य पर्य्यायो यथा,—
"ताम्रमौदुम्बरं शुल्बमुदुम्बरमपि स्मृतम्।
रविप्रियं रक्तसुखं सूर्य्यपर्य्यायनामकम् ॥"
इति भावप्रकाशस्य पूर्व्वखण्डे प्रथमे भागे ॥)

रविप्रियः, पुं, (रवेः प्रियः।) आदित्यपत्रः। रक्तकरवीरः। इति राजनिर्घण्टः ॥ लकुचः। इति शब्दमाला ॥

रविरत्नकं, क्ली, (रवे रत्नम्। ततः कन्।) माणिक्यम्। इति राजनिर्घण्टः ॥

रविलोहं, क्ली, (रविप्रियं लोहम्।) ताम्रम्। इति राजनिर्घण्टः ॥ (गुणादयोऽस्य ताम्रशब्दे विज्ञेयाः ॥)

रविलोचनः, पुं, (रविर्लोचनमस्य।) विष्णुः। यथा,—
"रविर्विरोचनः सूर्य्यः सविता रविलोचनः ॥"
इति तस्य सहस्रनामस्तोत्रम् ॥

रविसंज्ञकं, क्ली, (रविः संज्ञा यस्य इति। कप्।) ताम्रम्। इति शब्दचन्द्रिका ॥

रविसुतः, पुं, (रवेः सुतः।) सूर्य्यपुत्रः। स च शनैश्चरादिः। यथा,—
"नीलाञ्जनचयप्रख्यं रविसुतं महाग्रहम्।
छायाया गर्भसंभूतं वन्दे भक्त्या शनैश्चरम् ॥"
इति नवग्रहस्तोत्रम् ॥

रवीन्द्रं, क्ली, (रविणा सूर्य्यकरसर्पेण इन्दति प्रकाशते इति। इन्द+अच्।) पद्मम्। इति धरणिः ॥

रश्, स्वने। इति कविकल्पद्रुमः ॥ (भ्वा०-पर०-अक०-सेट्।) रेफादिस्तालव्यान्तः। रश्ना। इति दुर्गादासः ॥ सौत्रधातुरयम् ॥

रश्ना, स्त्री, (अश्नुते व्याप्नोतीति। अशू व्याप्तौ+"अशेः रश्च।" उणा० २। ७५। इति युच् धातोः रशादेशश्च।) काञ्ची। इत्युणादिकोषः ॥ (यथा, रघौ। ८। ५८।
"इयमप्रतिबोधशायिनी
रशना त्वां प्रथमा रहःसखी ॥")
जिह्वा। इति शब्दरत्नावली ॥ ("जिह्वावाची तु रसनाशब्दो दन्त्यसकारवानेव। रसयति स्वादयतीति। नन्द्यादित्वात् ल्युः। इति कलिङ्गः। रसना काञ्चिजिह्वयोरिति तु धरणिः।" इत्युज्ज्वलः। २। ७५ ॥ रज्जुः। यथा, वाजसनेयसंहितायाम्। २१। ४६।
"होता यक्षद्वनस्पतिमभि हि पिष्टतमया रभिष्ठया रशनयाधित।" "रशनया रज्ज्वा कृत्वा अधित धृतवान् पशून् इति शेषः।" इति तद्भाष्ये महीधरः ॥ अङ्कुशः। इति निघण्टुः। २। ५॥ अत्र सदा बहुवचनप्रयोगो भवति। इति देवराजयज्वा ॥)

रश्मिः, पुं, (अश्नुते व्याप्नोतीति। अशू व्याप्तौ+"अश्नोतेरच्च।" उणा० ४। ४६। इति मिः धातोः रशादेशश्च।) किरणः। (यथा, मनौ। ५। १३३।
"मक्षिका विषुषश्छाया गौरश्वः सूर्य्यरश्मयः।
रजो भूर्वायुरग्निश्च सप्तैते मेध्यकारिणः ॥")
पद्मम्। अश्वरज्जुः। इति मेदिनी ॥ * ॥ (यथा, ऋग्वेदे। १। २८। ४।
"यत्र मन्थां विबध्नते रश्मीन् यमित वा इव ॥"
"रश्मीन् अश्वबन्धनार्थान् प्रग्रहान्।" इति तद्भाष्ये सायणः ॥) सूर्य्यस्य रश्मिना जलादानदाने यथा,—
"तेजोभिः सर्व्वलोकेभ्यो ह्यादत्ते रश्मिभिर्जलम्।
समुद्राद्वायुसंयोगाद्वहन्त्यापो गभस्तयः ॥
ततस्तु पयसां काले परिवर्त्तेन्दिवाकरः।
नियच्छत्यपो मेघेभ्यः शुक्लाशुक्लैस्तु रश्मिभिः ॥"
इति मात्स्ये १०२ अध्यायः ॥ * ॥

अपि च।
"एवमेष महादेवो देवदेवः पितामहः।
करोति नियतं कालं कालात्मा ह्यीश्वरो तनुः ॥
तस्य ये रश्मयो विप्राः सर्व्वलोकप्रदीपकाः।
तेषां श्रेष्ठा पुनः सप्त रश्मयो ग्रहयोनयः ॥
सुसुम्नो हरिकेशश्च विश्वकर्म्मा तथैव च।
विश्वव्यचाः पुनश्चान्यः सम्यद्वसुरतः परः ॥
अर्व्वावसुरिति ख्यातः खराड्न्यः प्रकीर्त्तितः ॥
सुसुम्नः सूर्य्यरश्मिस्तु पुष्णाति शिशिरद्युतिम्।
तिर्य्यगूर्द्ध्वप्रचारोऽसौ सुसुम्नः परिगीयते ॥
हरिकेशस्तु यः प्रोक्तो रश्मिर्नक्षत्रपोषकः।
विश्वकर्म्मा तथा रश्मिर्मुखं पुष्णाति सर्व्वदा ॥
विश्वव्यचास्तु यो रश्मिः शुक्रं पुष्णाति नित्यदा।
सम्यद्वसुरिति ख्यातः स पुष्णाति च लोहितम् ॥
बृहस्पतिं प्रपुष्णाति रश्मिरर्व्वावसुः प्रभोः।
शनैश्चरं प्रपुष्णाति सप्तमश्च खराट् तथा ॥
एवं सूर्य्यप्रभावेन सर्व्वा नक्षत्रतारकाः।
वर्द्धन्ते वर्द्धिता नित्यं नित्यमाप्याययन्ति च ॥
दिव्यानां पार्थिवानाञ्च नैशानाञ्चैव सर्व्वशः।
आदानान्नित्यमादित्यस्तेजसा तमसां प्रभुः।
आदत्ते स तु नाड़ीनां सहस्रेण समन्ततः ॥
नादेयांश्चैव सामुद्रान् कूपांश्चैव सहस्रकम्।
स्थावरान् जङ्गमांश्चैव यच्च कुल्यादिकं पयः ॥
तस्य रश्मिसहस्रन्तु शीतवर्षोष्णनिस्रवम्।
तासां चतुःशतं नाड्यो वर्षन्ते चित्रभूमयः ॥
छन्दनाश्चैव याह्याश्च कौतवा भृकवास्तथा।
अन्दता नामतः सर्व्वा रश्मयो वृष्टिसर्ज्जनाः ॥
हिमोद्वहाश्च तामस्यो रश्मयस्त्रिशतं पुनः।
वप्रो मेघ्यश्च पैष्यश्च ह्रादिन्यो हिमसर्ज्जनाः।
चन्द्रास्ता नामतः सर्व्वाः पीताभाः स्युर्गभस्तयः।
शुक्राश्च ककुभश्चैव गावो विश्वभृतस्तथा।
शुक्लास्ता नामतः सर्व्वास्त्रिविधा धर्म्मसर्ज्जनाः ॥
समं बिभर्त्ति ताभिः स मनुष्यपितृदेवताः।
मनुष्यानौषधैरेव स्वधया च पितॄनपि ॥
अन्नेन सुरान् सर्व्वान्तृप्तिस्तैस्तैर्यथा तथा।
वसन्ते ग्रीष्मके चैव शुक्रैः सन्तर्पयति त्रिभिः ॥
शरद्यपि च वर्षासु चतुर्भिः संप्रवर्षति।
हेमन्ते शिशिरे चैव हिमसृक्स्रजति त्रिभिः ॥
वरुणो माघमासे तु सूर्य्यः पूषा तु फाल्गुने।
चैत्रे मासि भवेदीशो धाता वैशाखतापनः ॥
ज्येष्ठमूले भवेदिन्द्र आषाढ़े सविता रविः।
विवस्वान् श्रावणे मासि प्रौष्ठपद्यां भगः स्मृतः ॥
पर्य्यायोऽश्वयुजि त्वष्टा कार्त्तिके मासि भास्करः।
मार्गशीर्षे भवेन्मित्रः पौषे विष्णुः सनातनः ॥
पञ्च रश्मिसहस्राणि वरुणस्याकर्म्मणि।
षड्भिः सहस्रैः पूषा तु देवेशः सप्तभिस्तथा ॥
धाताष्टभिः सहस्रैस्तु नवभिस्तु शतक्रतुः।
विवस्वान् दशभिः प्राति पाल्येकादशभिर्भगः ॥
सप्तभिस्तपते मित्रस्त्वष्टा चैवाष्टभिस्तपेत्।
अर्य्यमा दशभिः प्राति पर्य्यायो नवभिस्तपेत् ॥
षड्भी रश्मिसहस्रैस्तु विष्णुस्तपति विश्वधृक्।
वसन्ते कपिलः सूर्य्यो ग्रीष्मे काञ्चनसप्रभः ॥